

Kiss Fanny

joghallgató (PTE ÁJK), az ÓNSZ Bűnügyi Tagozatának tagja

A tényleges életfogytig tartó szabadságvesztés intézménye a hatályos magyar büntetőjogban

I. Bevezetés

Egyre többet hallhatunk és olvashatunk a médiában arról, hogy bizonyos magyar rendelkezéseket az Emberi Jogok Európai Bírósága kritikával illet. Nem történt ez másképp a feltételes szabadságra bocsátás lehetősége nélkül kiszabható életfogytig tartó szabadságvesztés esetében sem. Nem egy alkalommal marasztalta el Magyarországot az Emberi Jogok Európai Bírósága az Emberi Jogok Európai Egyezményének megsértése miatt, ez tehát nem maradhatott el ebben a kérdésben sem. Ugyan a jogalkotó létrehozta a kötelező kegyelmi eljárás intézményét, amely a feltételes szabadulás lehetőségét a tényleges életfogytig tartó szabadságvesztésre ítétek számára is biztosítja, az Emberi Jogok Európai Bírósága ezt sem tartotta megfelelőnek.

Pályamunkámban ezen folyamatot kívánom röviden bemutatni, kezdve a tényleges életfogytig tartó szabadságvesztés kialakulásától egészen a kötelező kegyelem intézményének létrejöttéig.

II. A tényleges életfogytig tartó szabadságvesztés kialakulásáról röviden

Örökös fogság néven már a középkorban is ismeretes volt a mai fogalmaink szerinti életfogytig tartó szabadságvesztés, azonban ebben az időszakban a büntetés életfogytig tartó jellege a fogvatartás módjából és körülményeiből származott. A XVIII. század végén megvalósult börtönreformoknak köszönhetően a hosszabb idejű szabadságelvonással járó büntetések már nem jelentették feltétlenül az elítélt halálát.

Az életfogytig tartó szabadságvesztés esetében ezt követően megjelent a társadalomvédelmi jelleg, továbbá kialakult egy olyan elképzelés, mely szerint e büntetésből lehetővé kell tenni a feltételes szabadulást. Ennek megfelelően a Csemegi-kódex alapján bizonyos kritériumok teljesülése esetén az elítéltet tizenöt év eltelte után az igazságügy-miniszter feltételes szabadságra bocsáthatta. Ugyan az 1961. évi Btk. az életfogytig tartó szabadságvesztést, mint büntetési nemet nem tartalmazta bizonyos elvi okokból, az 1971. évi 28. törvényerejű rendeletben helyreállították, majd az 1993. évi XVII. törvényben fogalmazták meg azt a tételt, mely szerint az életfogytig tartó szabadságvesztésre ítélt

elkövető nem bocsátható feltételes szabadságra abban az esetben, ha őt ismételten életfogytig tartó szabadságvesztésre ítélik.¹

A XX. század végétől kezdődően azonban a feltételes szabadságra bocsátás gyakorisága miatt kezdett formálissá válni a büntetés életfogytig tartó jellege. A folyamat megállítása és a szervezett bűnözés elleni fellépés érdekében a törvényhozó vizsgálta, mely további bűncselekményekkel kapcsolatban lenne indokolt az életfogytig tartó szabadságvesztés kiszabása, és hogy szükséges-e bizonyos esetekben a feltételes szabadságra bocsátás kizárása. Ennek eredményeként az 1998. évi LXXXVII. törvényben többek között a fegyvercsempészetet és az emberkereskedelmet sorolták ezen bűncselekmények körébe, továbbá e Novellában rögzítették a tényleges életfogytig tartó szabadságvesztést mint intézményt, a hosszú idejű és életfogytig tartó büntetések közti különbségtétel kifejezése érdekében.

1999-től az életfogytig tartó szabadságvesztés megállapítása esetén az ítéletben a feltételes szabadságra bocsátás lehetősége akár ki is zárható, így megvalósul a tényleges életfogytig tartó szabadságvesztés.²

III. Alkotmányosság és alapvető jogok

Az Alaptörvény a III. cikk (1) bekezdésben a következőképpen rendelkezik: „Senkit nem lehet kínzásnak, embertelen, megalázó bánásmódnak vagy büntetésnek alávetni, valamint szolgaságban tartani.”³

Nem sokkal később a IV. cikk (2) bekezdésében viszont így fogalmaz: „Tényleges életfogytig tartó szabadságvesztés csak szándékos, erőszakos bűncselekmény elkövetése miatt szabható ki.”⁴

Ezen normák értelmezése során arra a következtetésre juthatunk, hogy az Alaptörvény rendelkezései egymással ellentétbe kerülnek, ugyanis amíg a III. cikk (1) bekezdésében tiltja az embertelen és megalázó büntetés kiszabását – megfelelően ezzel az emberi méltóság sérthetlensége elvének⁵ – a IV. cikk (2) bekezdésben a tényleges életfogytig tartó szabadságvesztést szabályozza, továbbá egyfajta alkotmányos korlátként határozza meg a szándékos és erőszakos elkövetést.

¹ Tóth Mihály: Kiszámítható döntések a kiszámíthatatlan jövőről. <http://ujbtk.hu/toth-mihaly-kiszamithato-dontesek-a-kiszamithatatlan-jovorol/> (2017. 02. 25.)

² Balogh Ágnes – Tóth Mihály: Magyar büntetőjog – általános rész. Osiris Kiadó, Budapest 2015. 297-299. o.

³ Magyarország Alaptörvénye. Patrocinium, Budapest 2013. 13. o.

⁴ Magyarország Alaptörvénye. Patrocinium, Budapest 2013. 13. o.

⁵ Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.) II. cikk

Láthatjuk tehát, hogy az Alaptörvény az abban lefektetett alapvető jogokkal ellentétes rendelkezést is tartalmaz, amely legkevésbé sem felel meg a jogbiztonság követelményének, továbbá emberiességi szempontokból is kifogásolható. Az Alkotmánybírósághoz már korábban fordultak azzal a kéréssel, hogy állapítsa meg a szabályozás Emberi Jogok Európai Nyilatkozatába (továbbiakban: Egyezmény) való ütközését, ám ez nem tartozik annak hatáskörébe, arról csak az Emberi Jogok Európai Bírósága (továbbiakban: EJEB) rendelkezhet.⁶

IV. Hazai hatályos szabályozás

Életfogytig tartó szabadságvesztés a 2012. évi C. törvény 41. § alapján kizárólag akkor szabható ki, ha az elkövető az elkövetéskor huszadik életévét betöltötte, a büntetés végrehajtási fokozata pedig fegyház. A bíróság ítéletében meghatározza a feltételes szabadságra bocsátás legkorábbi időpontját, ám annak lehetőségét akár ki is zárhatja,⁷ ez utóbbi esetben valósul meg a tényleges életfogytig tartó szabadságvesztés.

A törvény a 44. § (1) bekezdésében taxatív felsorolja azokat a bűncselekményeket, amelyek esetében a bíróság kizárhatja a feltételes szabadságra bocsátás lehetőségét, ilyen bűncselekmények többek között a népirtás, terrorcselekmény és az alkotmányos rend erőszakos megváltoztatása. Ezekben az esetekben azonban az életfogytig tartó szabadságvesztés kiszabásának feltétele, hogy a bűncselekményt személy vagy dolog elleni erőszakkal kövessék el,⁸ mely kritérium bizonyos helyzetekben értelmetlen, ugyanis egyes bűncselekmények megvalósítása – így például a rombolás tényállását alapul véve – nem is lehetséges személy vagy dolog elleni erőszak nélkül.⁹

Kizárható a feltételes szabadságra bocsátás lehetősége abban az esetben is, ha az erőszakos többszörös visszaesővel szemben az életfogytig tartó szabadságvesztést olyan bűncselekmények miatt szabták ki, amelyek közül csak az egyik ad alapot a kizárásra, de ez az egyetlen bűncselekmény azonban önmagában nem tenné kötelezővé a tényleges életfogytig tartó szabadságvesztés megállapítását.¹⁰

A bíróságot mérlegelési jogkörétől a Btk. 44.§ (2) bekezdése fosztja meg. E szerint a feltételes szabadságra bocsátás lehetőségét kötelező kizárni, azaz realizálódik a tényleges

⁶ Pálmai Erika: Kötéltánc. HVG 34/24. sz. 18-20. o.

⁷ 2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről 42.§

⁸ 2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről 44.§ (1) bekezdés

⁹ Tóth Mihály: Kiszámítható döntések a kiszámíthatatlan jövőről. <http://ujbtk.hu/toth-mihaly-kiszamithato-dontesek-a-kiszamithatlan-jovorol/> (2017. 02. 25.)

¹⁰ BH2015. 145.

életfogytig tartó szabadságvesztés, ha az elkövető erőszakos többszörös visszaeső vagy a 44.§ (1) bekezdésében meghatározott bűncselekmények valamelyikét bünszervezetben követte el.

A Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Bíróság 2009 októberében – ugyan még a korábbi Btk. alapján – köteles volt ítéletében életfogytig tartó szabadságvesztést megállapítani a feltételes szabadságra bocsátás lehetőségének kizárásával Magyar László ügyében, akit társtettesként, nyereségvágyból és több emberen elkövetett emberölés büntette, 21 rendbeli rablás büntette és egyéb bűncselekmények elkövetése miatt halmazati büntetésként, mint többszörös visszaesőt ítélték el. A terhelt a döntés ellen felülvizsgálati indítványt nyújtott be a kiszabott büntetés arányosságát illetően, melyet a Legfelsőbb Bíróság 2010 szeptemberében elutasított, arra hivatkozva, hogy „a büntetés mértéke megfelel a bűncselekmény minősítésének, és a büntetőjog más szabályaiba sem ütközik”.¹¹ Magyar László ezt követően kérelmet nyújtott be az EJEB-hez a Magyarország ellen az Egyezmény 3. Cikkének megsértése miatt, ennek eredményeként pedig az EJEB megállapította az Egyezmény megszegését.¹²

A Kúria 3/2015. számú Büntető jogegységi határozatában kimondja, hogy a tényleges életfogytig tartó szabadságvesztés a magyar jogrend része, nemzetközi szerződésbe pedig nem ütközik. Az ítélkezési gyakorlat megváltoztatására egyebek mellett az EJEB esetjoga sem ad okot.

V. Az Emberi Jogok Európai Bíróságának álláspontja a magyar szabályozással kapcsolatban

V. 1. Magyar László kontra Magyarország ügy¹³

Bár korábban már említésre került az EJEB Magyar László kontra Magyarország ügyben hozott döntése, az azzal kapcsolatban felmerült problémákat, vitás kérdéseket szükséges részleteiben is tárgyalni.

Az Európa Tanács 2003-ban elfogadott ajánlásában kifejezte, hogy a tagállamok jogrendjének lehetővé kell tenniük az életfogytig tartó szabadságvesztésre ítéletek számára a feltételes szabadságra bocsátást.¹⁴ Az ajánlásnak való megfelelés érdekében

¹¹ 3/2015. számú Büntető jogegységi határozat

¹² László Magyar v. Hungary (Application no. 73593/10)

¹³ László Magyar v. Hungary (Application no. 73593/10)

¹⁴ https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectID=09000016805df03f (2017. 02. 24.) Rec(2003)22 of the Committee of Ministers to member states on conditional release (parole), II. 4.a. “In order to reduce the harmful effects of imprisonment and to promote the resettlement of prisoners under conditions that seek to guarantee safety of the outside community, the law should make conditional release available to all sentenced prisoners, including life-sentence prisoners.”

azonban sem a korábbi Btk., sem az új Btk. nem mellőzte a feltételes szabadságra bocsátás kizárásának lehetőségét.

Magyar László a hazai jogorvoslati lehetőségek kimerítése után Magyarország ellen kérelmet nyújtott be az EJEB-hez egyebek mellett a rá kiszabott tényleges életfogytig tartó szabadságvesztéssel (továbbiakban: tész) kapcsolatban. Kérelmében arra hivatkozott, hogy a magyar szabályozás – kimondottan a feltételes szabadságra bocsátás lehetőségének kizárása – sérti az Egyezmény 3. Cikkét¹⁵, amely szerint: „Senkit sem lehet kínzásnak, vagy embertelen, megalázó bánásmódnak vagy büntetésnek alávetni.”

Az EJEB eljárása során Magyar a Kafkaris kontra Ciprus ügyre¹⁶ hivatkozott, melyben a Bíróság kimondta, hogy a feltételes szabadságra bocsátás lehetőségének de iure és de facto léteznie kell, azaz jogszabályban lehetőséget kell biztosítani a felülvizsgálatra és ezen eljárásnak tényleges gyakorlattal kell rendelkeznie. A kérelmező továbbá arra is rámutatott, hogy a magyar szabályozásban a felülvizsgálati rendszer meglehetősen átláthatatlan, a kegyelem elnyerésének előreláthatósága pedig bizonytalan. Utaltak mindezek mellett arra a statisztikai tényre is, mely szerint egyetlen tényleges életfogytiglanra ítélt személy sem kapott még kegyelmet, tehát maga az intézmény csak de iure létezik. A hatályos rendszerben tehát kimondatlanul ugyan, de nincs remény a „tészesek” számára a feltételes szabadságra bocsátásra.

A magyar állam ezzel szemben a Törköly kontra Magyarország ügyre¹⁷ hivatkozott, melyben az EJEB megállapította, hogy Törköly számára igaz, hogy távoli, de van remény a feltételes szabadságra bocsátásra a köztársasági elnök által adható kegyelem révén.¹⁸ Az állam elismerte, hogy az említett kegyelmet még egyetlen tényleges életfogytig tartó szabadságvesztésre ítélt sem kapta meg, viszont rámutatott az intézmény közelmúltban való törvénybe iktatására – ezzel válaszolva Magyar felvetésére. Magyarország az EJEB előtt mindezek mellett kifejtette, hogy az elítéltek a büntetés végrehajtása során több alkalommal is kérelmezhetik a kegyelmet, melyet megfelelően és személyre szabottan vizsgálnak. Az eljárás során az ország tehát megfogalmazta saját álláspontját, mely alapján a kötelező kegyelmi eljárás de iure és de facto is lehetőséget ad a szabadságvesztés időtartamának csökkentésére.

¹⁵ http://www.echr.coe.int/Documents/Convention_HUN.pdf (2017. 05. 22.) 7. o.

¹⁶ Kafkaris v. Cyprus (Application no. 21906/04)

¹⁷ Törköly v. Magyarország (Application no. 4413/06)

¹⁸ 2013. évi CCXL. törvény 46/A.§ (1) bekezdése alapján „A feltételes szabadságra bocsátás lehetőségéből kizárt életfogytig tartó szabadságvesztésre ítélt esetében e törvény rendelkezései alapján hivatalból kegyelmi eljárást (a továbbiakban: kötelező kegyelmi eljárás) kell lefolytatni.”

Az ügyben a Magyar Helsinki Bizottság is állást foglalt¹⁹, szerinte a kegyelem intézménye nem jelenti kimondottan, hogy a büntetés tartama mérsékelhető. Kifogásolta az említett intézménnyel kapcsolatban az elutasító határozat formáját, ugyanis a köztársasági elnök nem köteles azt indokolással ellátni. A feltételes szabadságra bocsátáshoz szükséges szempontok ismeretének hiánya miatt véleményük szerint a kegyelem lehetősége elvi szinten jelenik csak meg, sérelmezték tehát a gyakorlati megvalósulás elmaradását.

A Bíróság végül megállapította, hogy amennyiben a felülvizsgálat lehetősége fennáll, az állam nem sérti az Egyezményben foglaltakat, továbbá akkor sem, ha az eljárás során a feltételes szabadságra vonatkozó kérelmet elutasítják. Abban az esetben azonban, ha az elítélt továbbra is társadalomra veszélyesnek minősül, az adott ország nem köteles őt szabadságra bocsátani csupán azért, mert büntetését már hosszú ideje tölti. Kimondta a felülvizsgálat szükségességét annak érdekében, hogy a hatóság vizsgálhassa az elítélt rehabilitációjának eredményességét. Amennyiben azt pozitívan ítélik meg, úgy a további fogvatartás jogalapja akár meg is szűnhet. Nem várható el viszont a fogvatartott részéről a rehabilitáció eredményességére való törekvés, ha tudja, hogy egyáltalán nincs is lehetősége a feltételes szabadulásra. Az elítélnek jogában áll egyrészt ismerni a szabadon bocsátás kritériumait – ezeket azonban a jogalkotó kimondottan nem határozta meg –, másrészt pedig a legkorábbi felülvizsgálat várható időpontját. A szabályozás tehát nem biztosít megfelelő felülvizsgálatot abban az esetben sem, ha az elítélt esetében jelentős pozitív irányú változás állapítható meg.²⁰

2014. május 20-án meghozott és október 13-án véglegessé vált ítéletében a Magyar László kontra Magyarország ügyben a Bíróság egyhangúan döntött a 3. Cikk megsértéséről,²¹ emellett pedig megállapította, hogy a magyar szabályozás „rendszerszintű hiányosságban szenved”.²² Az ítélet 2014. október 13-án vált véglegessé.

Magyarország ezen rendelkezések figyelembe vételével a 2013. évi CCXL. törvényt a 2014. évi LXXII. törvény 93-162. szakaszaival módosította, ezzel egyidejűleg pedig bevezette 2015. január 1-től a kötelező kegyelmi eljárást. Az intézmény törvénybe foglalásával a jogalkotó a problémát megoldottnak tekintette.²³

¹⁹ <http://www.helsinki.hu/magyar-igazsag-nemzetkozi-egyezményt-sert-a-tesz/> (2017. 02. 25.)

²⁰ László Magyar v. Hungary (Application no. 73593/10)

²¹ 3/2015. számú Büntető jogegységi határozat

²² Tóth Mihály: Gondolatok az életfogytig tartó szabadságvesztés lehetséges jövőjéről. <http://jog.tk.mta.hu/blog/2014/09/életfogytiglan> (2017. 02. 25.)

²³ „Az EJEB határozatban felhozott hiányosságot a magyar jogalkotás megszüntette.” 3/2015. számú Büntető jogegységi határozat

V. 2. T.P és A.T. kontra Magyarország ügy²⁴

Az EJEB-hez 2014. október 28-án és 2014. november 20-án érkezett be T. P. és A. T. magyar állampolgárok kérelme, akik külön-külön azt sérelmezték, hogy ugyan 2015. január 1-vel hatályossá válik a kötelező kegyelem intézménye, ennek ellenére tényleges életfogytig tartó szabadságvesztésük ideje sem de iure, sem de facto nem mérsékelhető, ez pedig szerintük az Egyezmény 3. cikkébe ütközik. A Bíróság a benyújtott panaszt 2015. március 30-án továbbította Magyarországnak számára.

T. P.-t a Nógrád Megyei Bíróság 2006. november 22-én életfogytig tartó szabadságvesztésre ítélte a feltételes szabadságra bocsátás lehetőségének kizárásával, különös kegyetlenséggel elkövetett emberölés és lőfegyverrel visszaélés büntette miatt. 2007. júniusában a Fővárosi Ítéltábla a fellebbezését, majd 2008. februárjában a Legfelsőbb Bíróság a felülvizsgálati kérelmét utasította el. Ezt követően 2013. novemberében a köztársasági elnök a kegyelmi kérelmét is elutasította.

2010. májusában a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Bíróság több emberen elkövetett emberölés és lőfegyverrel visszaélés büntette miatt életfogytig tartó szabadságvesztésre ítélte A. T.-t a feltételes szabadságra bocsátás kedvezményének kizárásával. A. T. fellebbezését 2010. novemberében a Debreceni Ítéltábla utasította el, majd 2011-ben a Legfelsőbb Bíróság a felülvizsgálati kérelmét tagadta meg. 2014-ben T. P.-hez hasonlóan kegyelmi kérelmét a köztársasági elnök elutasította.

Az EJEB a két ügyet hasonlóságuknál fogva egyesítette, ugyanis azokat erre alkalmasnak találta.

T. P. és A. T. kifejtették a kötelező kegyelmi eljárással kapcsolatos problémáikat. Először is megjegyezték, hogy az új eljárás során – ahogy az általános kegyelem esetében is – a köztársasági elnök döntésének érvényességéhez az igazságügyért felelős miniszter ellenjegyzése szükséges, továbbá azt egyikük sem köteles indokolni. Ezzel kapcsolatban hivatkoztak a Magyar László kontra Magyarország ügyre²⁵, amelyben az EJEB kifejtette az indoklás szükségességét. A felek továbbá sérelmezték, hogy a feltételes szabadságra bocsátáshoz szükséges követelmények sem az ítélet meghozatalakor, sem később nem voltak számukra megismerhetők. Mindezek mellett a Vinter és mások kontra Egyesült Királyság ügyre²⁶ is hivatkoztak, melyben a Bíróság kifejezte, hogy a feltételes szabadságra bocsátást

²⁴ T.P. and A.T. v. Hungary (Applications nos. 37871/14 and 73986/14)

²⁵ László Magyar v. Hungary (Application no. 73593/10)

²⁶ Vinter and Others v. the United Kingdom (Applications nos. 66069/09, 130/10 and 3896/10)

legkésőbb 25 év elteltével szükséges felülvizsgálni, így tehát a magyar megoldás, mely ezt 40 év elteltével teszi kötelezővé embertelennek minősül.

A magyar kormány is kinyilvánította saját álláspontját, miszerint az új intézmény de iure és de facto is biztosítja a tényleges életfogytig tartó szabadságvesztés idejének mérséklését, továbbá a feltételes szabadságra bocsátáshoz szükséges követelmények már az ítéletek meghozatalakor megismerhetők voltak T. P. és A. T. számára. A magyar állam szintén a Törköly kontra Magyarország ügyre²⁷ hivatkozott, tekintettel arra, hogy az államoknak a büntetés kiszabása saját mérlegelési jogkörükbe tartozik, a bíróságnak tehát nem feladata megszabni ezen eljárás felülvizsgálati időpontját. Hangsúlyozták, miszerint ha a kötelező felülvizgálatra 25 év letöltése után kerül sor a tényleges életfogytig tartó szabadságvesztésre ítélték esetében, akkor előnyösebb helyzetbe kerülnének az életfogytig tartó szabadságvesztésre ítéltékkel szemben, ők ugyanis 25 és 40 év közti időintervallumban számíthatnak felülvizgálatra. Felhívták az EJEB figyelmét arra, hogy a „tészéseknek” lehetőségük van azonban a 40 év letelte előtt általános kegyelmet kérni, elutasítás esetén akár többször is.

Az ügyben beavatkozóként vett részt a Magyar Helsinki Bizottság. Több esetben a magyar rendszer azonos hiányosságait emelte ki, mint a kérelmet benyújtó felek. Álláspontjuk szerint sem biztosít valós lehetőséget a kötelező kegyelem intézménye a feltételes szabadságra bocsátásra, továbbá a Magyar Helsinki Bizottság is sérelmezte a köztársasági elnök döntésére vonatkozó szabályozást. A követelményrendszer megismerhetetlensége mellett kiemelték, hogy az a szempontrendszer sincs konkrétan megfogalmazva, mely alapján a köztársasági elnök a kegyelmi kérelmeket elbírálja. A magyar szabályozás egyik legnagyobb hiányosságának vélték, hogy a tényleges életfogytig tartó szabadságvesztését töltő személy magatartásában vagy személyiségében bekövetkezett változásokat – még a jelentős mértékűeket – sem veszi figyelembe.

A Bíróság szerint csak a legfeljebb 25 év után bekövetkező felülvizsgálat nem ütközik az Egyezmény 3. cikkébe, ahogy azt a Vinter és mások kontra Egyesült Királyság ügygel²⁸ kapcsolatban is meghatározták. Kifogásolta, hogy a magyar kormány nem nyilatkozott az előzetes letartóztatás beszámításának kérdéséről, továbbá, hogy a köztársasági elnök mind T. P. és A. T. korábbi általános kegyelemre vonatkozó kérelmét elutasította. Az EJEB elismerte azonban az államok büntetés kiszabására vonatkozó saját mérlegelési jogkörét, viszont hangsúlyozta az általa megfelelőnek tartott időkorlátot. A Bíróság szerint a

---

²⁷ Törköly v. Magyarország (Application no. 4413/06)

²⁸ Vinter and Others v. the United Kingdom (Applications nos. 66069/09, 130/10 and 3896/10)

követelményeknek és az értékelés szempontrendszerének pedig konkrétan megfogalmazva rendelkezésre kell állniuk már az ítélet kihirdetése idején.

Ezek alapján a Bíróság megállapította az Egyezmény 3. cikkének sérelmét és kártérítést ítélt meg T. P. és A. T. számára.

A két ügy közti legfontosabb különbség azonban az, hogy Magyar László esetében a kérelem benyújtásakor még nem állt fenn a kötelező kegyelem intézménye, azt ugyanis tulajdonképpen ezen ügy egyik lényeges következményeként, 2014-ben hozta létre a jogalkotó és 2015 januárjától vált hatályossá. T. P. és A. T. ügyében pedig az intézménnyel kapcsolatban felmerült hiányosságokra hívták fel az EJEB figyelmét.

VI. A kötelező kegyelmi eljárásról, mint új jogintézményről²⁹

Ha a tényleges életfogytig tartó szabadságvesztésre ítélt személy a szabadságvesztésből negyven évet kitöltött, a büntetésvégrehajtási intézet először nyilatkozatot kér az elítéltől arra vonatkozóan, hogy hozzájárul-e a kegyelmi eljárás lefolytatásához. Az érintett három lehetőség közül választhat ekkor: hozzájárul, megtagadja vagy magát a nyilatkozattételt utasítja el. Ezt követően a büntetésvégrehajtási intézet – hozzájárulás esetén – a nyilatkozat megküldésével egyidejűleg jelzi az igazságügyért felelős miniszter számára, hogy az elítélt a negyven évét kitöltötte.³⁰

Az igazságügyért felelős miniszter az értesítést követő hatvan napon belül beszerzi az eljárás lefolytatásához szükséges személyes adatokat és a döntéshozatal során vizsgálandó előkészítő iratokat, a Kúria elnökét pedig az értesítéstől számított három hónapon belül tájékoztatja az eljárás megkezdéséről.

Az ügyben öttagú testület, az ún. Kegyelmi Bizottság jár el. A Bizottság tagjait a Kúria elnöke jelöli ki a Büntető Kollégium javaslata alapján.³¹ Bizonyos kizárási okok azonban fennállhatnak, így nem lehet a testület tagja olyan bíró, aki az ügyben vagy a szabadságvesztés végrehajtása során bíróként, ügyészként vagy a nyomozó hatóság tagjaként eljár, az elítélt hozzátartozója, illetve a büntetőügy sértettje vagy annak hozzátartozója. A kijelöléshez szükséges az adott bíró hozzájárulása is.

A Bizottság elnökét saját tagjai közül választja, döntéseit pedig szótöbbséggel hozza meg. A megválasztott elnököt akadályoztatása esetén az általa kijelölt tag helyettesíti. A

²⁹ A 2013. évi CCXL. törvény 46/A. - 46/H.§ rendelkezik a kötelező kegyelmi eljárás részleteiről.

³⁰ Abban az esetben, ha az elítélt nem járul hozzá az eljárás megkezdéséhez vagy a nyilatkozattételt megtagadja, az eljárás nem folytatható le. [2013. évi CCXL. törvény 46/B. § (3) bek.]

³¹ A Kegyelmi Bizottság tagja csak Kúrián vagy ítélőtáblán büntető ügyekben eljáró bíró lehet. [2013. évi CCXL. törvény 46/D. § (4) bek.]

beszerzett iratokat az igazságügyért felelős miniszter a Bizottság rendelkezésére bocsátja, aki köteles azt kilencven napon belül bizonyos szempontok alapján vizsgálni. Ha szükséges, további adatokat szerezhet be, egyes szakkérdésekben pedig szakértő közreműködését veheti igénybe. A testület az elítélt mentális állapotának felmérésére pszichológus vagy szakorvos segítségét köteles kérni. Az eljárás során a Kegyelmi Bizottság az elítéltet is meghallgatja.

A testület a vizsgálatok alapján állást foglal az ügyben, végül az összegyűjtött iratokat, a szakértők által adott szakvéleményeket az állásfoglalással együtt megküldik az igazságügyért felelős miniszternek,³² aki ezek alapján elkészíti a köztársasági elnök számára a felterjesztést, melynek kötelező tartalmi eleme az indokolás. A felterjesztést egyrészt az állásfoglalástól számított tizenöt napon belül meg kell küldeni a köztársasági elnök részére, másrészt pedig az elítélt számára is.³³

A köztársasági elnök ezek után mérlegeli a kegyelmi kérelmet és dönt annak elfogadásáról vagy elutasításáról, őt azonban a Kegyelmi Bizottság állásfoglalása nem köti. A döntés meghozatalára vonatkozó határidőt a törvény nem állapít meg.³⁴

Abban az esetben, ha az elítélt nem részesült kegyelemben, a kötelező kegyelmi eljárást két év elteltével újra le kell folytatni.

A kegyelem szabályozásával kapcsolatban az EJEB kifejtette, hogy még az ilyen fajta megoldás is megalázó vagy embertelen bánásmódnak minősül, ugyanis negyven év túl hosszú idő az elítélt számára. Egyes kriminológiai kutatások ugyanis kimutatták, hogy a büntetés legkésőbb huszonöt év elteltével eléri célját, ekkor tehát még jó esély van a reszocializáció eredményességére.³⁵ Annak ellenére, hogy az EJEB már huszonöt év letöltése után javasolja a felülvizsgálat lehetőségét, egyes államokban elfogadta a harminc év után tartandó felülvizsgálatot is, az Igazságügyi Minisztérium az EJEB javaslatával szemben éppen ezért annak saját gyakorlatára hivatkozott.³⁶ Az EJEB sérelmezte továbbá a köztársasági elnök eljárása esetén a határidő és indokolás hiányát is.

VII. A „tész” végrehajtásával kapcsolatos általános információk és statisztikai adatok

A tényleges életfogytig tartó szabadságvesztés bevezetése óta 2000-ben, 2001-ben, 2005-ben és 2008-ban évenként 1 fő, 2006-ban, 2007-ben és 2009-ben évenként 2 fő, 2003-ban és

³² Az igazságügyért felelős miniszter a Kegyelmi Bizottság álláspontjától nem térhet el a felterjesztés elkészítése kapcsán. [2013. évi CCXL. törvény 46/G. § (1) bek.]

³³ Az elítélt számára való megküldésre vonatkozóan a törvény nem állít határidőt.

³⁴ http://jog.mandiner.hu/cikk/20161004_a_megreformalt_tenyleges_letfogytig_se_tetszik_strasbourgna (2017. 02. 25.)

³⁵ Pálmai Erika: Kötéltánc. HVG 34/24. sz. 18-20. o.

³⁶ <http://www.kormany.hu/hu/igazsagugyi-minisztrium/hirek/aggalyos-a-tenyleges-letfogytig-tarto-szabadsagvesztessel-kapcsolatos-itelet> (2017. 02. 25.)

2004-ben pedig 3-3 fő részesült ebben a büntetésben. 2000 és 2009 között tehát összesen 16 esetben szabták ki a feltételes szabadságra bocsátás lehetősége nélküli életfogytig tartó szabadságvesztést. A 16 főből 2 személy a végrehajtás során öngyilkos lett.³⁷

2010-ben összesen 16 „tészés” fogvatartott volt, ez a szám azonban tovább nőtt: 2011-re 19 főre, 2012-re pedig már 25 főre. 2013-ban ugrásszerűen nőtt a tényleges életfogytig tartó szabadságvesztésüket töltő elítéltek száma, ekkor 46 főt tartottak fogva. 2014-ben az elítéltek száma ehhez képest csak három fővel gyarapodott. Az összesen 49 fogvatartott közül 36-an jogerősen töltötték büntetésüket.³⁸

A tényleges életfogytig tartó szabadságvesztésüket töltők egy nagyobb része a Szegedi Fegyház és Börtön hosszúidős speciális rezsimében kerül elhelyezésre. A körletrészen lakóegységes zárkákat alakítottak ki számukra, amely két kisebb alapterületű – egy nappali és egy éjszakai – lakózárkából áll, melyeket rögzített berendezési tárgyakkal szereltek fel.³⁹ Kezdetben elegendőnek bizonyult a férőhelyek száma, ez azonban a körletrésre kerülő elítéltek száma miatt ma már nem mondható el.

A körletnek kettős célja van: egyrészt a tartalmas élet feltételeinek, másrészt a büntetésvégrehajtási intézet biztonságos működésének biztosítása. Az üzemelés megkezdésekor a kezelőszemélyzet hetente tartott ún. team-értekezletet, ahol értékelték többek között a fogvatartottak magatartását is, azonban a túlszolgálatok csökkentése miatt erre 2009-ben már csak havonta egy alkalommal került sor.

A személyzet célja a foglalkoztatás teljeskörű biztosítása, az elítéltek ugyanis szükségleteiket akár a munkavégzéssel szerzett jövedelmükből is fedezhetik.

A kapcsolattartásra leginkább a szórványosság jellemző. Az elítélteknek lehetőségük van látogatókat fogadni, a Sopronkőhidai Fegyház és Börtön esetében például erre 60-90 perc áll rendelkezésre havonta legfeljebb két alkalommal. A szabályozás ezen kívül telefonálási lehetőséget is biztosít, melynek időtartama Sopronkőhidán és Szegeden is egyaránt 10 perc, a beszélgetést ellenőrzik és amennyiben a kapcsolattartás szabályaiba ütközik, megszakítják azt.⁴⁰

---

³⁷ *Matovics Csaba*: A Szegedi Fegyház és Börtön hosszúidős speciális rezsimű (HSR) körletének működési tapasztalatai. Bűnügyi Szemle 2009/2. sz. 100. o.

³⁸ A Büntetés-végrehajtási Szervezet Évkönyve. Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága Kommunikációs Főosztály, Budapest 2014. 20. o.

³⁹ *Matovics Csaba*: A Szegedi Fegyház és Börtön hosszúidős speciális rezsimű (HSR) körletének működési tapasztalatai. Bűnügyi Szemle 2009/2. sz. 102. o.

⁴⁰ <http://bv.gov.hu/sopronkohida-tajekoztatok-hasznos-informaciok> Látogatással kapcsolatos tájékoztató, Telefonhasználattal kapcsolatos tájékoztató, <http://bv.gov.hu/szeged-tajekoztatok-hasznos-informaciok> Telefonhasználattal kapcsolatos tájékoztató (2017. február 25.)

A végrehajtás körülményeiről általánosságban elmondható, hogy a büntetés-végrehajtási intézetek bizonyos eszközökkel törekednek arra, hogy az elítéltek számára élhetőbbé tegyék környezetüket. Ezt támasztja alá az a tény, miszerint a szabadságvesztésüket töltők rendelkeznek könyvekkel, olvasólámpával, szabadidőjükben pedig főzősarok, filmsarok és bizonyos sporteszközök használatára is lehetőségük van. 2008 végén kisállatterápiát vezettek be, melynek keretén belül két tengerimalac élt a körletben, ez azonban olyan sikeresnek bizonyult, hogy a kisállatok számát növelniük kellett.⁴¹

VIII. Összegzés

Az EJEB Magyar László kontra Magyarország ügyben hozott döntésében a magyar szabályozás hiányosságát találta Egyezménybe ütközőnek, a probléma megoldásaként a jogalkotó pedig létrehozta a kötelező kegyelmi eljárás intézményét. A Bíróság azonban még ezt sem tartotta megfelelőnek, egyrészt arra hivatkozott, hogy a meghatározott negyven év az elítélt esetében túl hosszú idő, másrészt pedig sérelmezte a köztársasági elnök közbenjárásának szabályait.

A T. P. és A. T. kontra Magyarország ügy következtében további szabályozási hiányosságok és problémák merültek fel a kötelező kegyelmi eljárást illetően, emellett pedig a Bíróság megfogalmazta a de facto érvényesüléssel kapcsolatos kételyeit is.

Véleményem szerint az ilyen hosszú ideig tartó fogvatartás után a reszocializáció esélye minimálisra csökken, az elítélt ugyanis hozzászokik a büntetés- végrehajtási intézet „mesterséges” körülményeihez. Abban az esetben viszont, ha mégis feltételes szabadságra bocsátják, a társadalomba való visszailleszkedés – a fogvatartás ideje alatt lezajlott lényeges változások miatt – meglehetősen nehéz feladattá válhat az elítélt számára. Szükséges lenne tehát egy időben korábbi felülvizsgálat annak érdekében, hogy amennyiben a büntetés elérte célját, az adott tényleges életfogytig tartó szabadságvesztésre ítélt személy számára fennálljon a reszocializáció lehetősége.

A köztársasági elnök eljárását illetően az EJEB a döntés meghozatalára vonatkozó szempontrendszer megismerhetetlensége mellett az indokolás és a határidő hiányát sérelmezte. Amennyiben az értékelési rendszer nem ismerhető meg az érintettek számára sem, valós problémaként merül fel a törvényhozóval szembeni bizalmatlanság. Az időkorlát megállapításának elmaradása miatt az eljárás elhúzódhat, ez pedig sértheti az Egyezményt,

---

⁴¹ *Matovics Csaba*: A Szegedi Fegyház és Börtön hosszúidős speciális rezsimű (HSR) körletének működési tapasztalatai. *Bűnügyi Szemle* 2009. 2. sz. 105. o.

továbbá az elítélt számára is egyfajta bizonytalan helyzetet idéz elő. Az indokolás hiánya szintén kardinális kérdés, ugyanis a Kegyelmi Bizottság szakértők által alátámasztott állásfoglalása a köztársasági elnököt nem köti, így ő egy tapasztalt bírói testület által, objektív szempontok figyelembe vételével kialakított szemléletet bírálhat felül. Ilyen súlyú határozat meghozatala esetén álláspontom szerint annak indokolása elmaradhatatlan kellék, hiszen az elítéltre nézve ennek hátrányos hatásai lehetnek, befolyásolhatja akár a büntetés-végrehajtási intézetben tanúsított magatartását is.

Munkámban röviden igyekeztem bemutatni a tényleges életfogytig tartó szabadságvesztéssel kapcsolatos általam legfontosabbnak vélt problémákat, természetesen a kérdés sokkal részletesebb tárgyalásra is szorul.